

Bij historische boerderijen op de Bevelanden en ook wel op Walcheren stond vroeger vaak een *kousentuum* op het erf. Dit is een rek waarop de boerin haar gebreide lange kousen droogde. De kousentuin had de vorm van een half wagenwiel met spaken - een opgaande zon met stralen - op een staander. Hier overheen werden de kousen met de opening naar beneden geschoven, zodat ze niet uitrekten bij het drogen. Met het verdwijnen van de streekdracht zijn deze rekken praktisch uit het landschap verdwenen. Om dit Zeeuws cultureel erfgoed te behouden wordt op 11 maart door Sophia van 't Westeinde aan de eigenaren van vier boerderijen een sierlijke kousentuin aangeboden. Het is de bedoeling dat deze eigenaren deze kousentuin op hun eigen erf plaatsen.

Het gaat om de volgende boerderijen:

- *Arendshoeve* in 's-Heer Arendskerke
- *Tien Gemeten* in Oudelande
- *Nieuwlands Rust* in Nieuw- en Sint-Joosland
- *Hoeve Van der Meulen* in 's-Heer Abtskerke

Het vervaardigen en aanbieden van de vier nieuwe kousentuinen is een initiatief van de Soroptimistclub De Bevelanden. De wereldwijde serviceorganisatie waartoe deze club behoort bestaat uit vakvrouwen en kent een netwerk van 95.000 leden, verspreid over 125 landen. De Bevelandse club werkte voor dit project samen met de Boerderijenstichting Zeeland en Emergis. Cliënten van Emergis maakten de nieuwe kousentuinen. De gelden voor het vervaardigen ervan werden verkregen door de verkoop van wafels en wenskaarten.

De wenskaarten zijn nog steeds verkrijgbaar. Door uw aankoop draagt u een steentje bij. Er zijn twee sets verkrijgbaar: dahlia's en broeksknoppen.

- Set A: vier dubbele kaarten (formaat 10,5 x 15 centimeter) met kleurenfoto's van Zeeuwse dahlia's en bijbehorende enveloppen
- Set B: vier dubbele kaarten (formaat 10,5 x 15 centimeter) met kleurenfoto's van Zeeuwse zilveren broeksknoppen en bijbehorende enveloppen.

De kosten bedragen € 5 per set + verzendkosten à € 1. Bij vijf sets bedragen de verzendkosten slechts € 2.

U kunt de wenskaarten via mail bestellen:

middelmeet@zeelandnet.nl. Geef daarbij aan welke set(s) u wenst en het adres waarnaar de bestelling kan worden verzonden. Gelieve het verschuldigde bedrag over te maken op rekeningnummer 320505030 t.n.v. Edy Poot. Na ontvangst van uw betaling worden de kaarten toegezonden.

Oorspronkelijke betekenis 'tuun'

Het woord *tuun* is hetzelfde woord als *tuin* in het hedendaagse ABN. Overigens was de oorspronkelijke betekenis van tuin niet wat wij tegenwoordig onder een tuin verstaan, maar een omheining rond de tuin. Dit kon ook een heg of een hekwerk zijn. In *kousentuum*, dat gebruikt wordt in Midden-Zeeland waar de *ui* als *uu* werd uitgesproken, heeft *tuun* nog een betekenisverenging ondergaan. Het betekent niet meer een omheining of het volledige hekwerk, maar het stukje omheining waar oorspronkelijk kousen op werden gedroogd. Van daaruit is het maar een kleine stap naar het kousenrek.

> De eerste nieuwe kousentuum, pronkend als een pauw.

>> Ontwerptekeningen voor de nieuwe kousentuinen.

Werkgroep Industrieel Erfgoed Zeeland zoekt nieuwe voorzitter

Hoewel de industrialisatie in Zeeland laat op gang kwam, zijn in het Zeeuwse landschap nog veel sporen van dit industriële verleden terug te vinden. Om in de toekomst voor dit industriële erfgoed zorg te dragen, werd in 1982 door de Zeeuwse Culturele Raad de Werkgroep Industriële Archeologie opgericht. In 1996 werd de naam van deze werkgroep veranderd in Werkgroep Industrieel Erfgoed Zeeland (WIEZ). De WIEZ stelt zich ten doel het industrieel erfgoed voor Zeeland zoveel mogelijk te behouden. Dit kan zowel in de vorm van fysiek behoud, als door middel van documentatie. De WIEZ maakt onderdeel uit van de SCEZ. Door vertrek van de huidige voorzitter is de werkgroep op zoek naar een nieuwe voorzitter. Belangstellenden voor deze functie kunnen informatie inwinnen bij Marinus van Dintel, adviseur cultuurhistorie en monumenten bij de SCEZ: 0118-670616 (ma, di, do), *mp.van.dintel@scez.nl*. Aanmeldingen graag vóór 1 april bij de WIEZ, Postbus 49, 4330 AA Middelburg.

‘Verwalling’: bijdrage aan verfraaiing of verrommeling van het landschap?

Veel Zeeuwen zullen het vanuit hun auto wel eens hebben gezien: het ‘majestueuze Loirekasteel’ in de oksel van een kruising vlakbij het Zuid-Bevelandse ’s-Heer Arendskerke. Veel meer dan een glimp word je als voorbijganger echter niet gegund, want het gebouw gaat voor het grootste deel schuil achter een imposante wal.

Een dergelijke wal lijkt een fenomeen dat hand over hand toeneemt, vooral op Walcheren. Zo ligt in Sint-Laurens al een tijdje een brede omwalling rondom een kwekerij annex kassencomplex. Ook verschillende woningen in het Walcherse buitengebied hebben zich verschanst achter een wal, terwijl ook steeds meer (mini)campings met deze trend meedoen. Een ontwikkeling om toe te juichen of juist af te keuren?

Historisch gezien is deze uiting van individualisering - want daar lijkt het in het geval van het buiten wonen op - niet nieuw. De buitenplaatseigenaren konden er in de zeventiende en achttiende eeuw ook wat van, waarbij ze het overigens niet zozeer zochten in omwalling als wel in beplanting rondom hun bezit. Daar zaten dan meestal wel twee kanten aan. Enerzijds wilde men zich beschut weten tegen de wind en in zichzelf gekeerd voelen uit overwegingen van privacy. Anderzijds wilde men toch ook gezien worden en zelf kunnen genieten van het uitzicht over de omgeving. Deze overwegingen blijken uit enkele voorbeelden, zoals de vorstelijke buitenplaats Sint-Jan ten Heere. Nadat er in 1752 rigoureuze was gesnoeid in de wegbepanting voorlangs dit buiten, voelde de bewoner zich aan die zijde geheel “ondekt en onvrij gemaakt”. De veel kleinere buitenplaats Landlust onder Middelburg lag aan drie kanten binnen “schutsels en heyninge”, maar de vierde zijde moest daarvan vrij blijven vanwege het uitzicht. Tenslotte Schoreburg bij Souburg; dat ging in de achttiende eeuw schuil achter “eene zeer hooge manteling” van geboomte die primair diende als windkering.

Terug naar nu en terug naar de wallen: hun variatie is groot, zoals ook hun doel veelzijdig lijkt te zijn. Voor het gemak laten we even buiten beschouwing de geluidswallen en de kennelijk semipermanente wallen die als grond-depot dienen of waarbinnen grond wordt opgeslagen. In het oog springen juist die wallen die kennelijk iets aan het oog moeten onttrekken. Die - gewichtig geformuleerd - blijkbaar moeten bijdragen aan landschappelijke inpassing. Dat klinkt positief, want verrommeling wordt ermee verdoezeld. Wie wel eens in de omgeving van Ouddorp op Goeree rondkijkt, ziet dat daar inderdaad heel wat minder fraais aan het oog wordt onttrokken door de zogeheten *hoagten*, in de negentiende eeuw hoog opgeworpen zandwallen. En ook in de Schouwse Westhoek is heel wat recreatieve en andere bebouwing - gelukkig - verstopt in (voormalige) boomgaarden. Echter, de verrommeling zelf wordt daarmee niet gekeerd. De wallen zijn dus, negatief geformuleerd en naar analogie van schaamgroen, te bestempelen als ‘schaamwallen’. Maar, eigenlijk zouden we ons niet moeten hoeven te schamen.

Daarbij komt dat niet elke wal door vorm en vooral ligging en oriëntatie een aanwinst voor het landschap lijkt te zijn. Toegegeven, voor een deel is dat een kwestie van smaak en kan men menen dat een recent opgeworpen wal eerst moet rijpen en begroeid moet raken.

Maar wanneer bijvoorbeeld de blik vanaf de kreekrug niet meer vrij over het lagere poelgebied kan dwalen, is er toch iets aan de hand. Dan is zo’n wal zelf een vorm van verrommeling. Ze verstoort namelijk logische en historische vergezichten en ze grijpt in in vanouds bestaande hoogteverschillen.

Het is dan ook duidelijk: over wallen is het laatste woord nog niet gezegd.

Aad de Klerk,
adviseur cultuurhistorie en landschap

Medio 2009 nieuw opgeworpen wal rond (de uitbreiding van) een minicamping bij Koudekerke (Walcheren).

